

PISMA JOSIPA PAVIŠEVIĆA BLAŽU TADIJANOVIĆU

Franjo Emanuel HOŠKO, Zagreb

Hrvatski književnici Josip Pavišević i Blaž Tadijanović bili su franjevci, i to članovi iste redovničke provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Slavoniji, Srijemu i ugarskom Podunavlju. Pripadnost istoj franjevačkoj zajednici trajno ih je upućivala na višestruke odnose i mnoge oblike međusobne povezanosti. O svemu tome tek djelomice svjedoče jedno Tadijanovićevo pismo Paviševiću, jedino do sada sačuvano,¹ i dvadeset i devet Paviševićevih pisama Tadijanoviću.² Iz tih pisama može se zaključiti da su njih dvojica bili u prijateljskim odnosima jer pišu jedan drugome i onda kad ih na to ne obvezuju službeni odnosi ili uz službene vijesti priopćuju i obavijesti osobnog značaja.

Tadijanović je šest godina stariji od Paviševića i sedam godina je prije njega postao franjevcem. S Paviševićem se najvjerojatnije upoznao u Osijeku, gdje su u drugoj polovici 1757. boravili zajedno. Tadijanović je ondje bio mlad svećenik, a Pavišević je na visokoj bogoslovnoj školi studirao teologiju.³ Zajednički boravak u Osijeku nije dugo trajao jer je Tadijanović potkraj 1757. s brodskom regimentom pošao u sedmogodišnji rat, a Pavišević je 1758. nastavio studij teologije u Rimu. Obojicu je taj sedmogodišnji rat potakao na literarno djelovanje, i to najprije Paviševića koji je 1760. objavio u Veneciji u prozi i stihovima svoje djelo *Kratkopolis poglavitiji događajah vojske među Marijom Terezijom kraljicom od Madžarske i Friderikom IV. kraljem od Brandiburske*.⁴ Godinu da-

1 Tadijanović je to pismo uputio 20. listopada 1779. Paviševiću i u njemu opisuje okolnosti predaje župe i samostana u Čuntiću zagrebačkom biskupu Josipu Galjufu. – Pismo je u cijelosti objavio Stanislav Marijanović u referatu *Tri ekspozicije ili još ponesto o Blažu Tadijanoviću* objavljenom u: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadijanoviću*, Osijek, 1981, 124, 125.

2 Na ta je pisma u spomenutom referatu upozorio S. Marijanović (usp. *Ibidem*, 119) navodeći nadnevke za 26 pisama; treba im dodati još tri. Sva su ona zabilježena u tri sveska (vel. 24 x 38 cm) Paviševićevih pisama iz vremena njegove uprave Provincijom sv. Ivana Kapistranskoga pod naslovom *Epistolae ad religiosos intra Provinciam*, Pars Prima (1. svezak) i Pars Secunda (2. svezak) i *Epistolae ad religiosos extra Provinciam*. Prvi svezak prve zbirke ima tri niza paginacije, a u drugom svesku toga niza stranice se nastavljaju na treći niz paginacije prvog sveska.

3 J. BOESENDORFER: *Diarium sive prothocollum venerabilis conventus s. Crucis Inventae Essekinii intra muros ab anno 1686. usque ad annum 1851. Starine JAZU*, 35 (1916), 27.

4 O Josipu Paviševiću na žalost još nema detaljnijih književno-povijesnih rasprava premda njegovo djelovanje to zaslužuje. Već se desetljećima ponavljaju opći sudovi o njegovom književnom radu, a samo je djelomice upotpunjena njegova biografija u posljednje vrijeme / usp. F. E. HOŠKO: *Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću*, Kačić, 10(1978.), 134–137.

na kasnije Tadijanović je u Magdeburgu objavio dvije knjige; prva je bila molitvenik kojem je sačuvan samo latinski naziv *Sertum ex diversis floribus*, a druga je priručnik za učenje hrvatskog i njemačkog jezika *Svašta po malo iliti složenje imena i riči u ilirski i njemački jezik*.⁵

Sačuvana korespondencija između Tadijanovića i Paviševića ne otkriva da su njih dvojica gajili veze u to vrijeme osobite književne radinosti. Svakako su im se razišli životni putovi; Pavišević je po povratku sa studija u Rimu prihvatio službe profesora filozofije i teologije i gotovo stalno boravio u Osijeku, a Tadijanović se posvetio pastoralnoj službi koja ga je udaljila od Osijeka. Tadijanović je po povratku iz zarobljeništva bio kapelan krajišnika u Novoj Gradiški (1763–1765.), u dva navrata župnik i samostanski starješina u Čentiću (1765–1771, 1774–1777.), zatim u dva navrata samostanski starješina u Đakovu (1780–1783. (?), 1788–1790.),⁶ pastoralni radnik u Slavanskom Brodu (1783–1787.) te župnik u Odvorcima (1794.) i Podvinju (1795–1797.), i to do posljednjih svojih dana. Umro je 22. ili 23. travnja 1797. u Cerniku.

Tadijanović je obavljao i upravne službe u svojoj franjevačkoj zajednici: bio je kratko vrijeme tajnik provincijala Josipa Blagoja (1765.) tajnik provincije za provincijala Ivana Velikanovića (1771–1774.), član upravnog vijeća provincije za provincijala Ladislava Spaića (1774–1777.), a zatim je preuzeo najvišu upravnu službu u zajednici i bio provincijal (1777–1780.). I kao bivši provincijal, tzv. eksprovincijal, sudjelovao je u upravi provincije barem savjetodavnim glasom.⁷

Obavljajući spomenute upravne službe, Tadijanović je nužno susretao Paviševića. Možda su ponovno zajedno boravili u Osijeku dok je Tadijanović od 1771. do 1774. bio tajnik provincije za provincijala Velikanovića, njihovog zajedničkog prijatelja. Svakako je barem povremeno Tadijanović kao provincijal boravio u Osijeku, premda nije isključeno da je češće bio u Slavanskom Brodu.⁸ Pavišević 1780. ulazi u vodstvo provincije kao zamjenik provincijala Josipa Jakošića (1780–1783.), a zatim 1783. postaje i provincijal (1783–1785, 1785–1791.). Kako u to vrijeme Tadijanović kao bivši provincijal sudjeluje i nadalje u upravi provincije, svakako se njih dvojica često susreću i zajedno pretresaju poslove od opće važnosti za život provincije.⁹

5 Zahvaljujući zauzetosti akademika Dragutina Tadijanovića, održan je 16. i 17. rujna 1978. u Slavanskom Brodu znanstveni skup na kojem je razmotreno književno djelovanje Vida Došena i Blaža Tadijanovića. Na tom skupu održani referati objavljeni su u spomenutom *Zborniku radova o Vidu Došenu i Blažu Tadijanoviću* (Osijek, 1981.); drugi dio zbornika (str. 99–156.) sadrži radove o Tadijanoviću.

6 Pavišević u pismu Mateju Bariću 9. studenog 1790. spominje da je Tadijanović „otac provincije i bivši gvardijan onog (tj. đakovačkog) samostana u dva navrata” (usp. *Epistolae... intra*, II, 751). Iz te tvrdnje slijedi da je Tadijanović bio samostanski starješina u Đakovu i prije 9. ožujka 1788. To je, po svemu sudeći, moglo biti samo u trogodištu od 1780. do 1783.

7 Usp. pisma br. 1, 3 i 4 u ovom popisu.

8 Pismo koje je Tadijanović upravio Paviševiću (usp. bilj. br. 1) napisano je u Slavanskom Brodu, a dva pisma Nikoli Škrlecu napisana su 14. lipnja 1778. i 4. rujna 1778. u Osijeku (usp. D. TADIJANOVIĆ: *O Blažu Tadijanoviću, Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadijanoviću*, 140–144.).

9 Jozefinističko zakonodavstvo učinilo je 1784. provincijala posve neovisnim u upravljanju provincijom. Pavišević se ipak obraća Tadijanoviću i ostalim eksprovincijalima potkraj svojeg upravnog mandata i traži njihov savjet (usp. pismo br. 29 u ovom popisu).

Paviševićeva pisma Tadijanoviću napisana su u vremenu Paviševićeve službe provincijala. U njima se on službeno obraća Tadijanoviću, najprije kao eksprovincijalu i članu samostanskog bratstva u Slavonskom Brodu, zatim kao starješini samostana u Đakovu i, na kraju, kao odgojitelju mladih franjevaca, tzv. novaka, u Velikoj (1790–1791.). U svojim pismima Pavišević priopćuje Tadijanoviću različite uredbe, daje naloge i zadatke, rješava pitanja i zadatke koje donosi vrijeme, ali ne skriva obzir i poštovanje prema samome Tadijanoviću. Stoga su ta pisma svjedočanstvo o odnosu ove dvojice uglednih franjevaca koji svoje životne snage nisu iscrpili samo u zahtjevnostima redovničkog i svećeničkog života već su ih koristili i za kulturno stvaralaštvo. Ona su također izvor za poznavanje crkvenog, posebno franjevačkog, života u Slavoniji u vrijeme jozefinizma. Pismima treba pribrojiti i osobita *Pravila koja trebaju držati novaci*. Sastavio ih je Pavišević i poslao Tadijanoviću da ih provede kao odgojitelj novaka. Ta su *Pravila* važan dokument za poznavanje crkvenog odgoja u spomenutom razdoblju i zajedno s pismima otkrivaju Paviševićev i Tadijanovićev stav prema novostima koje je u crkveni život unio jezefinizam u nas.

1.

Pavišević 12. listopada 1783. poziva Tadijanovića da sudjeluje 23. listopada 1783. u Vukovaru na sastanku upravnog vijeća provincije sv. Ivana Kapistranskoga, na tzv. definitivnom kongresu.

Evocati sunt denique eodem die (sc. 12. Oct. 1783) ad Congressum ... P. Blasius Tadianovich Exminister Brodii.¹

(Budae, 12. Octobris 1783).

Epistolae... intra. I, 18¹)

2.

Paviševićev odgovor od 18. studenog 1783. na Tadijanovićevo pismo u kojem se osvrće na nedavni sastanak upravnog vijeća provincije kao i na govorkanja o dokidanju samostana u Slavonskom Brodu.

P. Blasio Tadianovich Exministro Brodii, responsoria super merito Congressus celebrati.

¹ Sadržaj ovog pisma istovjetan je sa sadržajem Paviševićevog pisma Dominiku Gasteigeru (usp. *Epistolae... intra, I, 16¹*). Pismo istog sadržaja upravio je Pavišević članovima upravnog vijeća provincije, gvardijanima u Baji i Mohaču te trojici eksprovincijala: Jakovu Spatziereru, Ivanu Velikanoviću i Tadijanoviću. U pismu im je priopćio odluku državnih vlasti da od 1. studenog 1783. svi studenti filozofije i teologije moraju nastaviti školovanje u generalnim sjemeništima, ali je potrebno prethodno položiti prijemni ispit na sveučilištu u Budimpešti. Tko ne želi ili misli da ne može položiti takav ispit, neka napiše takvu izjavu i bit će otpušten iz redovničke zajednice. – Pavišević je odredio da studenti visokih franjevačkih škola pođu u Budim i pristupe ispitima, ali je ipak sazvao najuglednije članove zajednice da zajedno s njima donese konačnu odluku.

Quod tardius acceperit evocatorias pro Congressu, persuadeor; nam et R. P. Laurentius Definitor,² non nisi Congressu absoluto, suas accepit. Peremptoria mihi quidem, sed necessaria Patrum ad Congressum evocatio fuit, in merito namque de medio alendae iuventutis totius nostrae scholasticae Budae in Universitate, quod propediem per Circulares a me evulgabitur. Porro

De Conventu et Ecclesia Brodiensi et ego eos rumores audii; sed mandatum hactenus nullum in id accepi. Multa multum loquitur modernum vulgus: horumque aliqui ita, alia non item fiunt. Nos, qui Sacerdotes Monastici sumus, colamus virtutem fortitudinem, quae una ex cardinalibus est.³ Salute iam revereor plurima, et consepultus laboribus, maneo.

(Essekini, 18. Novembris 1783).

(*Epistolae... intra. I, 41¹*)

3.

Pavišević 16. siječnja. traži savjet od Tadijanovića i ostalih članova upravnog vijeća u pitanju premještaja studenata teologije iz Budima.

Scriptum... P. Blasio Tadianovich, Exministro, Brodii... pro consilio, quid agendum cum studiosa iuventute, Buda translocanda iuxta novum Intimatum Regium.

Intimatum novum Regium, quod hodie per Provinciam expedio, sicut Universitatem tollit Buda, sic et Theologiam aufert. Cumque Provincia nostra in nullo trium adsignatorum locorum, pro addiscendis Philosophia et Theologia a Clericis nostris, Conventum habeat, quid cum nostra iuventute novis agendum sit, consilium a Pat(ernita) te Ad(mo)dum Re(vere)nda imploro. Et quidem

1 Ad quem recurrendum est et apud quem representatio facienda de extrema difficultate pro tot iuvenibus domicilium alibi extra Provinciam Con(ven)tus solvendi, eos alendi, vestiendi.

2 An Congressus Patrum super eo arduo negotio iterum congendus, ubi, et quando.

3 An in casu coactionis, peti ab Imperante, vel a Consilio Regio possit, dimissio non Professorum ad seculum, etiam non volentium.

Ac si quae alia A(domodum) R(everen)dae Pat(ernita) ti occurrerint in id momenta, peto eorum mihi lumen adfundi, ingressumque in annum octogessimum quartum felicem precatus, maneo.⁴

(Essekini, 16. Januarii 1784).

(*Epistolae... intra. I, 41¹*)

2 Riječ je o Lovri Kozaroviću koji je u to vrijeme boravio u Šaregradu.

3 Brodski samostan su franjevci napustili 25. studenog 1787. Tada ga je napustio i Tadijanović.

4 Na tom sastanku trebalo je odlučiti da li će studente poslati u Zagreb ili u Eger. No 19. siječnja 1784. ugarski je primas Josip Battthyany odredio da studenti filozofije i teologije iz Provincije sv. Ivana Kapistranskoga moraju poći u Eger (usp. F. E. HOŠKO: *Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću*, 171.).

4.

Paviševićev poziv Tadijanoviću od 10. kolovoza 1784. da se uputi u Tolnu gdje će se 28. kolovoza iste godine održati sastanak članova upravnog vijeća.

PP.(atribus)... Blasio Tadianovich Exministro Brodii, ut cum Hieronymo Jakocsevich Definitore Essekini ad Congregationem proficiscantur.

Ad facilitandas coenobiorum, per quae Pat(erni)tas Vestra etc. ad Congregationem profecta, transitura est, expensas, ordino hisce, ut quo placuerit tempore, et per quam libuerit partem, adiuncta etiam in eiusdem societate ad praestitutum celebrandae Congregationi locum proficiscantur. Interea etiam.

(Petrovaradini, 10. Augusti 1784).

(Epistolae... intra, I. 113¹)

5.

Pavišević 5. studenog 1784. traži od Blaža Tadijanovića izjavu o sanduku koji pripada Jakobu Schreyeru, a Tadijanović je kao provincijal dopustio da sanduk bude smješten u našički samostan.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali Brodii, ut det rationem cistae P. Jacobi Schreyer a se, cum Provincialis esset, Nassicas missae.

Est aliqua cista in Conventus Nassicensis Communitatis cella sine clavi, quam P. Franciscus Josich modernus eius Conventus Vicarius retulit pertinere ad P. Jacobum Schreyer, quam que Pat(erni)tas Ad(modum) Re(veren)da, dum Provinciae Ministerium obibat, illam ad eum Conventum misit. Committo igitur Pat(ernita)ti Ad(modum) Re(veren)dae, ut hac percepta rationem eius cistae reddat, et quando dicto P. Jacobo illa fuit a Pat(ernita)te Ad(modum) Re(veren)da accepta, et in quo loco, et quam ob causam, et an cum clavi vel sine, et quare ad Conventum Nassicensem missa, et quo tempore, statimque haec omnia ac fideliter connotata ad me, et ad locum Congressus per expressum baiulum, etiam Religiosum, si periculum timeretur perdendi huiusce testimonii /: ne negotium defectu eius, per modum enim testimonii ea fassio a Pat(ernita)te Ad(modum) Re(veren)da conficienda erit, retardet haereatque :/ mittet. Ceterum restitutionem salutis precatus, maneo.⁵

(Essekini, 5. Novembris 1784).

(Epistolae... intra, I. 34²)

5 Nije poznato od čega je tada bolovao Tadijanović. – Kasnije je boravio radi liječenja u toplicama u Velikoj, jer mu je to dopustio 12. ožujka 1790. Pavišević (usp. *Epistolae... extra*, 400). – Nešto više od dva mjeseca prije smrti pisao je Tadijanović biskupu Mateju Krtici (10. veljače 1797.) da je „pritisnut starošću i napuštenih snaga, u trajnoj groznici i zahvaćen sušicom, stalno prikovan uz postelju” (usp. S. MARIJANOVIĆ: *Tri ekspozicije ili još ponešto o Blažu Tadijanoviću*, 121.).

6.

Pavišević 11. svibnja 1785. traži Tadijanovićevo obrazloženje zašto je uskratio osobne dokumente Lovri Bračuljeviću alias Ivanu Adamu Laliću.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali, ut declaret circa scripta, quae Laurentius, alias Johannes Adamus, a Provincia repetit.

Petit a me Laurentius Bracsuljevich,⁶ alias Johannes Adamus Lallich, suam dispensationem, Baptismales, testimonium Novitiatus, copiam diplomatis, Armalesque depictas sibi reddi ex eo, quod alleget se Instantiam ad suam Ma(jes)t(a)tem dedisse, proximeque ad doctionem normalium adplicandum, ut patet ex copia illius litterae ad me missae, quam hic adnecto. Cum autem et a Pat(erni)tate Ad(mod)um R(everen)da idipsum postulaverit /: ut in littera eius, inter cetera cuusae illius documenta reposita, lego :/ neque Pat(erni)tas Ad(mod)um R(evere)nda eidem miserit, quaero iam quae causa retentionis fuit, an haec, quod redire ad Provinciam debuerit, neque redivit; et an tuto nunc ei restitui possint, stante allegatione suae ad Imperatorem Instantiae datae, obtentaque Normalium doctione. Super hoc dum consilium a Pat(erni)tate Ad(mod)um R(everen)da operior, et informationem de pictis Armalibus, quas ego inter scripta illius non invenio, maneo etc.

(Essekini, 11. Maii 1785).

(*Epistolae... intra, I, 122²*)

7.

Pavišević 28. svibnja 1785. ovlašćuje Tadijanovića da izabere jednoga od trojice svećenika samostana u Slavonskom Brodu i premjesti ga u Cernik.

P. Blasio Tadianovich Exministro Provinciali Brodii, ut vigore Obedientialium unum e tribus illius Familiae Sacerdotibus statim dimittat Cernikinum.

Quoniam Conventus Cernikinensis Parochialis Administrationis onus suffert, et summa sit Sacerdotum validorum in eodem necessitas; hinc, potestate mihi data Regia, ut in Capitulo mutationes Sacerdotum facere possim, quum graves exegerint circumstantiae et gravissima sit cura animarum: mitto ideo Obedientiales has ad Pat(erni)tem Ad(mod)um R(everen)dam, Guardiano absente, ut unum e tribus illius Familiae Sacerdotibus, vel. P. Georgium Sterkljevich, vel P. Justum Mirkovich, vel denique P. Eliam Ruxich /: hoc delectu illi Conventui a me ex gratia admissio :/ pro cura animarum destinet. Pat(erni)tas Ad(mod)um Re(evem)da inscribat in spatio albo in Obedientia-

⁶ Lovro Bračuljević, mladi, najvjerojatnije je pripadao istoj hrvatskoj obitelji u Budimu iz koje je potjecao ugledni profesor visoke bogoslovne škole u Budimu i pisac Lovro Bračuljević Budimac (+1737.). Mladi Bračuljević je također bio profesor teologije u Petrovaradinu (1769–1773), ali je 1773. zatražio oprost od redovničkih zavjeta i pod imenom Ivan Adam Lalić živio kao svjetovni svećenik.

libus omissis, mittatque instanter Cernikinum, meque certiozem mox faciat quem miserit, ut Excelso Consilio repraesentare queam. Qui interea etc.

(Essekini, 28. Maii 1785).

(*Epistolae... intra, I. 1³*)

8.

Pavišević 25. ožujka 1787. odbija Tadijanovićevo zagovor u korist Jakova Jurkovića, člana samostana u Velikoj.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali Brodii responsoria P. Jacobum ab hipocondria liberatum iri, si redux ad suam familiam Velicam superiori suo locali obediens fuerit, si humilis, si patiens, si communi familiae victu contentus.

O. Jakob Jurkovich govori da je svaki dan u gri(h)u i baš zato može bit biva hipocondriacus.⁷ Al tko ga sili na grih? Gvardian njegov i vikar dobri su redovnici; nek im bude poslušan i ponizan i bit će bez gri(h)a. Vid ga Ivich, svečanik,⁸ progoni, što on nije nediljnik: što je to fra Jakobu, koga je za pripovidanje po nediljah gvardian odredio, a on čini od posluha? Indi nek bude ustrpljiv i bit će bez griha. Drugi nitko od obitili veličke redovničke s fra Jakobom ne ima zapovidat, i ako mu koj(i) što god prigovori, nek se uči protivštine ovoga svita sažvakat, i bit će bez griha. Neka bude zadovoljan jišćem (jelom) i pićem svoga manastira, jerbo ni kod oca nije se bolje gojio, i bit će bez gri(h)a. Neka se vraća u svoj manastir po zapovidi svoga gvardijana budući puku potribit, a nemogadijući ja misto njega kano iz rukava drugoga misnika istresti, i bit će bez gri(h)a.

Ovo je, dakle, Oče mlogo poštovani, što vam na Vašu imadia(h) odgovoriti, niti mogo(h) drugačije, jerbo sam pun gorkosti u momu teškom provincialstvu. S tim etc.

(Essekini, 25. Martii 1787).

(*Epistolae... intra, I, 253³*).

9.

Pavišević 7. travnja 1788. traži od Tadijanovića da mu priskrbi potpis jednoga od povjerenika pri dokidanju samostana u Slavonskom Brodu.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Gvardiano Diakovarini,⁹ ut novem attestatis prototidem sacerdotibus suppressi conventus Brodiensis curet subscribi per unum ex commissariis suppressionis eiusdem.

7 Jakob Jurković boravio je 1778. u Cerniku, a 1790. u Osijeku. Umro je 3. ili 9. svibnja 1807. u Cerniku (usp. J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku*, Slav. Požega, 1980, 199.).

8 „Svečanik” je blagdanski propovjednik, concionator festivalis; „nediljnik” je nedjeljni propovjednik, concionator dominicalis.

9 Tadijanovića je 9. ožujka 1788. Pavišević potvrdio za dakovačkog gvardijana nakon što ga je za tu službu izabrala samostanska zajednica (usp. *Epistolae... extra, 475.*).

Haec mea percepta et consensu curru conferet se statim atque sine mora Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(everen)da Brodium ad rei tormentariae centurionem D(ominum) de Gartner; vel etiam ad centurionem regiminis Brodiensis D(ominum) Wojvodich, si innotescat Pat(erni)ti Ad(mo)dum R(everen)dae eum in maiore vicinia esse, quam sit Brodium pro subscriptione et ut in superiore littera § *Hac mea*.

§ *Petet post accepi*. Sed religiosi diebus in ipso cuiuslibet attestato signatis, prout ipsorum fassiones habeo, discesserunt. Excepto P. Blasii Csursich die in ipsius attestato omissio, cum mihi relatus non fuerit, qui nunc demum fateatur, quando ex conventu Brodiensi abiverit, diemque ipsum abitus Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(everen)da in spatio vacuo adscribat.

§ *Intra post fideliter* per baiulum domesticum mittat. Qui maneo etc.

(Essekini, 7. IV 1788).

(*Epistolae... intra, I. 40²*)

10.

Pavišević 6. srpnja 1788. upućuje Tadijanovića kako će podići plaću od države za sebe i još neke franjevce koji su bili članovi dokinutog samostana u Slavonskom Brodu.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et gvardiano Diakovarini responsoria, pensionem totam proque omnibus suae familiae religiosis cum fine huius mensis levandam, pro qua quaterna pro attestatis exemplaria exiguntur mittenda.

Puto me meum hactenus, quamvis multis cum molestiis et incommodis, semper fecisse officium, durumque mihi accidit, me moneri illius faciendi, quando /: dico :/ feci illud et facio. Ideo

Qui acceperunt pensionem conventus usque ad finem Aprilis, accepturi sunt iterum continuationem eiusdem pro subsequo decurrente quartali cum fine Julii, atque adeo accepturi sunt bis quod iis convenit. Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(everen)da acceptura est cum fine pariter huius mensis pro se tribusque nempe suae familiae Religiosis, totumque ad semel, quidquid nempe a die exitus ex suppressis conventibus usque ad finem huiusce quartalis alicui convenit, quae par est ratio, accepisse nempe ad bis, accepisse ad semel integram pensionem, quae neque erat perdenda, neque est perdita. Et si haecce resoluta non foret, unde emeretur vinum?

Oportet autem /: iuxta formulare hic adnexum :/ circa finem huiusce mensis quaternas mittere chartas quamlibet unius philyrae, in quarum quidem qualibet spatium maneat vacuum a supra usque infra medium, sed in loco signato adprimatur sigillum conventus, ipsaque Pat(erni)tas V(es)tra se subscribat.

Alteri infra se attestato pariter subscribat persona aliqua in officio publico constituta sive secularis sive ecclesiastica, adpositis mense et anno, intermissoque spatio vacuo pro die mensis hic Essekini adponendo. Haecque ac similia attestata de trimestri ad trimestre ad guardianum Essekiniensem transmittenda erunt qui ea D. Eliae Lekich Syndico Ap(osto)lico consignabit, pro levanda ab hoc singulis angariis pensione; pro quo caritatis officio exhibendo Pat(erni)tas Ad(mo)dum Re(veren)da eundem officiosa littera

praevenire debet; is namque /: consilio et suasu Spect(abilis) D(omini) Salis Praefec-
ti :/ pro omnibus Conventibus recipiendam quandocumque. Qui dum salutem pluri-
mam dico, maneo.

/(Essekini, 6. Julii 1788/.

(*Epistolae... intra, II, 448–449*)

11.

*Pavišević 13. prosinca 1788. priopćuje Tadijanoviću suglasnost da u Đakovu do 6. si-
ječnja 1789. boravi Adam Kulundžić, a potiče ga da ne zahvaljuje na službi đakovač-
kog gvardijana.*

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Guardiano Diakovarini responsoria, ut P. Ada-
mus maneat ibi usque post Epiphaniam: ut onus guardianale cum patientia ferat, do-
nec constet, qui per Slavoniam conventus maneant.

P. Adamum Kuluncxich permitto libenter usque ad festum Epiphaniae in supplemen-
tum laborum spiritualium ibidem manere.

Quod autem hisce temporibus sit durum durissimum officium guardianale non modo
credo, sed etiam scio, et compatiar Pat(ernita)ti V(est)rae Ad(mo)dum R(everen)dae,
quod iugum hoc trahere debeat, a quo quidem liberari posset, sed per repraesentatio-
nem Excelso Consilio faciendam, et impetrationem novae electionis, quod in longum
iret. Satius iudico adhuc sustinendum, donec cum regulatione Parochiarum constet,
qui conventus maneant, quia per Slavoniam et Sirmium certo non omnes manebunt.
Ideo

Ad ferendum aliquod illi conventui subsidium, et sublevandam ipsam Pat(ernita)tem
Ve(est)ram ex parte saltem a curis, adisgno suppressi conventus Tolnensis vini vasa 6
cum circulis ferreis, quodlibet 12 urnarum, quae habentur in cellario Sexardini sub cu-
ra P. Hilarii Prem ibidem capellani. Igitur quandocumque Pat(erni)tas V(estr)a poterit
illa curare devehi, oportebit eadem occasione ad dictum P. Hilarium adiungere litte-
ram, ad cuius exhibitionem ille extradabit vasa, signata in charta ad vas glutinata, quod
sit et quale sit vinum, hac inscriptione adposita: *Pro Conventu Diakovarinensi VA*,
quod significat vinum antiquum, et VN quod significat vinum novum.

/Tolnae, 13. Decembris 1788/.

(*Epistolae... intra, II, 530–531*)

12.

*Pavišević 20. veljače 1789. u pismu Tadijanoviću odbija namjestiti franjevca za kapela-
na župniku Stjepanu Štefancu u Kopanici, a ne odobrava ni neke druge premještaje.*

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini responsoria pro D(omi-
no) Simone Stephanacz Parocho Kopanicensi non suppetere capellanum P. Andream
Radnae permansurum tamdiu, donec alium pro se ibi inveniat concionatorem; P. Bla-
sium Churchsich satius guardianum esse, quam capellanum, quia si pro hoc dispositus

fuerit, erit perpetuus; et pro F(ratre) Nicolao esse retendum a Provinciali vestiarius, si conventus ipsi nequeat dare.

Gratis a me petitur, quod a me praestari non posse totus videt mundus. Sacerdotes in Provincia et in xenodochiis militaribus constanter moriuntur, aliique in iisdem adhuc spirant, alii apud diversas legiones capellanos agunt, alii in doctionibus Publico servant, alii in conventibus parochialibus locorum plerumque nationis Illyricae sacramenta administrant. Episcopi candidatos suscipiunt ad dioeceses, Provincia non suscipit, neque potest: ab episcopis igitur sunt expetendi capellani: ut adeo nimium doleam me iis dolorosis temporibus esse Provinciale, tu etiam amicis, quibus maxime vellem, servire nequeam.¹⁰

P. Andreas Maricsevich petiit ipse Radnam, in quo illi detuli: nunc velit inde abire, oportet ut pro se inveniat concionatorem et cooperatorem parochiae Radnensis, quae est Illyrica, alias non abibit.¹¹

Et recte de systemate est regio, ut pensionati adplicentur ad curam animarum ante ceteros: Ideo si P. Vicarius a Sua Excellentia Dioecesano dispositus fuerit pro cura animarum, reluctari non poterit, tuncque non pro tempore sed pro semper foris servire debet. Atque ideo melius pro illo censerem, si acceptaret guardianatum unum conventuum vacantium, pro quibus iam facultas adest electiones celebrandi quam ut foris capellanum agat, quia erit perpetuus. Haec Pat(erni)tas V(est)ra Ad(mo)dum Re(vere)nda ipsi meo nomine in aurem dicat, illeque se insinuet conventui, a quo rogatus fuit, ut officium guardianale susciperet, neque difficultatem texat, quod ignarus sit linguae Germanicae: non etiam guardiani actuales Velicensis, Bacsinensis, Sarengradienensis, Possegensis, Valkovarinensis hanc non norunt, et tamen guardiani sunt.¹² Porro

Si conventus ille non haberet veterem mediocris qualitatis habitum, quo vestiretur F(rater) Nicolaus Illich, clericus Bosnensis, ibi a me de familia collocatus, recursus fiat ad me, ut sic transvestitus possit suis temporibus mitti pro collectione eleemosynae, atque ita mereri panum. Iam precor vigorem virium, et sacrum quardragesimale ieiunium salutare, etc.

/Essekini, 20. Februarii 1789/.

(*Epistolae... intra. II, 562*)

10 Kopanički župnik Šimun Štefanac (+ Velika Kopaonica, 1799.) objavio je poemu *Pisma od Ivana Salkovića, silnog viteza i junaka* (Osijek, 1781.). – Pavišević mu upravlja dva pisma. U prvom 3. siječnja 1784. spominje, dok je Štefanac bio župnik u Vrhovini kraj Broda (1770–1788.), da mu je kapelan franjevac Ilija Ružić. U drugome 22. veljače 1789. obrazlaže zašto mu ne može dodijeliti kapelana za župu u Kopanici (*Epistolae... extra*, 99, 173–174.).

11 Još 1823. je u franjevačkom bratstvu u Radni samo jedan svećenik propovijedao na madžarskom jeziku, a dvojica na hrvatskome (usp. G. ČEVAPOVIĆ: *Synoptico-memorialis Catalogus... provinciae S. Ioannis a Capistrano* (Budae, 1823, 363–364.). Danas je Radna u Rumunjskoj i više se u njoj ne čuje hrvatska riječ (usp. Opći sematizam Katolicke Crkve u Jugoslaviji, *Zagreb*, 1975.).

12 Početkom 1789. u Velikoj je gvardijan Franjo Josić, u Šaregradu Kuzma Filić, u Požegi Ivan Gruičić, u Vukovaru Petar Celestin Valešić, a u Baču Josip Ulić.

Pavišević 3. ožujka 1789. u pismu Tadijanoviću razrješava pitanje misnih naknada.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Guardiano Diakovarini responsoria, P(atrem) Provinciale ipsum ad Nuntium Apostolicum recursurum pro declaratione dubii, quid cum Missis per conventus iam acceptis et antiquatis; interea suadetur, ne plura stipendia nisi condicionate accipiat.

Ego ispe et quidem via brevior recurram ad Nuntium Apostolicum Viennensem in merito obligationum Missarum.¹³ Interea consulo, non esse amplius stipendia accipienda nisi dantes consentiant, ut Missa, vel Missae dicantur, quando poterunt. Utique stipendia in omnibus adsunt conventibus, quia septem iam non sunt in quibus pariter percipiebantur, et in reliquis sacerdotes ut dicam quotidie moriuntur. Ergo eleemosynae stipendiarum a fidelibus offeruntur sicut hactenus, vel etiam plures ob augmentum hominum in patria, dum interea qui pro ipsis Missas legant, deficiunt. Valeat etc.

/Essekini, 3. Martii 1789/.

(*Epistolae... intra, II, 565*)

Tadijanoviću 21. ožujka 1789. odgovara Pavišević na upit o pravima na sobni namještaj onih koji napuštaju dokinute samostane; također mu šalje pismo Nikole Ilića, člana provincije Bosne Srebrene

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Guardiano Daiakovarini responsoria, Religiosis suppressorum conventuum mobilia cellae permissa, permittenda ultro esse, quamvis ex secundo postea conventu ad tertium eas transire contingat; et mittitur aperta littera ad Fr(atrem) Nicolaum, ut hac perlecta intelligat, quid cum eo faciendum sit.

Religiosis emigrantibus ex conventibus suppressis mobilia cellarum cessa sunt, ne ad alios repente venientes conventus eosdem mobilibus non provisi gravarent. Cum igitur ille conventus ad quem aliquis talis religiosus venit, nulla ei pro cella mobilia praestitit, potest hic eadem mobilia ad tertium migrans conventum secum auferre, quia secundo ex quo migrat nihil praeiudicat. Porro

Litteram F(ratris) Nicolai Illich apertam, sicuti nempe eam a F(ratre) Bonaventura Bottos-Okich Clerico Bosnensi in seminario generali Pesthensi Theologiae operam danti mihi missam accepi, hisce adcludo, ut ipsa Pat(erni)tas V(est)ra Ad(mo)dum R(evere)nda illam perlegat, dictum clericum ad compensandum debitum urgeat, eiusque moribus invigilet, qui in reliqua etc.

/Essekini, 21. Martii 1789/.

(*Epistolae... intra, II, 576*)

13 Od 1785. do 1792. bečki je nuncij, kanije kardinal, Giovanni Battista Caprara (+1810).

Pavišević 12. svibnja 1789. obavještava Tadijanovića da je udijelio ovlast Filipu Matkoviću i Mihaelu Pitinčeviću da ispovijedaju redovnike; zatim obrazlaže zašto nije u mogućnosti osobno pohoditi đakovačkog biskupa.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Guardiano Diakovarini responsoria, PP. Philippo et Miechaeli dari facultatem audiendi confessiones religiosorum et absolvendi etiam a reservatis; ac sufficere conferentias in pertractandis cum Dioecetano negotiis per litteram.

P. Philippus Matkovich¹⁴ et P. Michael Pitincsevich¹⁵ habeant potestatem audiendi religiosorum confessiones et a reservatis etiam si opus sit absolvendi in nomine Domini, quos quatenus tali praeditos iurisdictione Pat(erni)tas Ad(mo)dum Re(vere)nda coram familia publicet pro notitia. Porro

Quid ego oraliter plus meliusque conferre possem cum sua Excellentia Dioecetano,¹⁶ quam quod hactenus contuli per chartam et atramentum, plane non video. Accedit, quod ex quo redii ex Hungaria in summo hyemis rigore, nondum plenis consisto viribus, ut potius lucter cum memetipso, ne meo desim officio. Deinde conventus iste non plures habet quam tres equos, qui perdii frenas iniectas tenent, domui necessaria convehentes; et quamvis conducere currum magna pecunia vellet homo, non potest, neque habetur, Regiis vecturis curribus occupatis omnibus. Sed etiam ubi pecunia? Ac denique longius me nanet ex officio iter, quod ut primum viribus valuero, adsumere me oportet. Igitur si quid sua Excellentia Episcopalis mecum conferendum habet, facile puto una comprehendet littera, dummodo hanc ab illo immediate accipiam, et onon a Pat(erni)te Ad(mo)dum Re(vere)nda; quia si in posta deprehensum fuerit in litteris Franciscanorum /: qui gaudent postae beneficio :/ litteras non franciscanorum inclusas mitti, neque solvi, erimus in manifesto periculo amittendi postae beneficii. Ad me certe omnes reliqui Episcopi, Dicasteria omnia directe, et beneficio postae suas semper miserunt epistolas. Iam precatus in Maio plenam restitutionem virium, maneo in osculo sancto.

/Essekini, 12. Maii 1789/.

(*Epistolae... intra, II, 607–608*)

14 Ovog Filipa Matkovića, najprije gvardijana u Iloku i zatim člana đakovačkog samostana i kapelana u Ivankovu (1789.), treba razlikovati od Filipa Matkovića (1740–1789.), profesora filozofije i teologije.

15 Mijo Pitinčević (Đakovo, 20. prosinca 1740. – Đakovo, 28. veljače 1794.) bio je profesor filozofije u Budimu (1766/1767.) i Osijeku (1768/1769). U rukopisu su sačuvana njegova predavanja svih školskih filozofijskih disciplina.

16 Đakovački ili bosansko-srijemski biskup u to je vrijeme Matej Franjo Krtica (1773–1805.).

Pavišević 2. srpnja 1789. obavještava Tadijanovića da đakovačkom samostanu pripadaju plaće Antuna Lukića i Blaža Čurčića.

P. Blasio Tadianovich Guardiano Diakovarini insinuat pensionem ab Excelso Consilio esse resolutam pro tempore quo P. Antonius redux Babinagreda in conventu mansit; et declaratur pro P. Blasio spectare pensionem ad illum conventum usque ad diem abitus illius ex eodem exclusive.

Resolvit Escelsum Consilium Regium de 27 Maii a(nni) c(urrentis) f(lorenis) 11 x 15 pro P. Antonio Lukich pro tempore quo ille Babinagreda ex capellania redux in Conventu est moratus, in Supremo Salis officio Essekinensi a Pat(ernita) te Ad(mo)dum Re(veren)da erga pensionem levandos; et declaro pro P. Blasio Churcsich spectare pensionem ad illum conventum usque ad diem abitus illius ex eodem exclusive. Qui peramantur saluto, et maneo.

/Essekini 2. Julii 1789/.

(*Episistolae... intra, II. 637, 638*)

Pavišević 4. rujna 1789. nalaže Tadijanoviću da pripravi pet samostanskih soba za smještaj kaločkog nadbiskupa i njegove pratnje.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini ut pro Archiepiscopo Colocensi eiusque comitiva quinque cellas paret purgetque conventum.¹⁷

Sua Excellentia Archiepiscopus Colocensis, qui hodie in sero vel certe cras hic aderit, veniens Quinque Ecclesiis, statimque hinc Diakovarinum tendet, nollet /: ut mihi certa fide relatum est :/ hospitari sive in episcopio sive in cuiusdam canonici domo, nosterque ideo conventus illi pro hospicio iam oblatus esset: quapropter hanc Pat(ernita) ti Ad(mo)dum Re(vere)ndae medio spectabili Domino Vice-Comite, per expressum mitto, ut ea percepta statim cellas quinque pro Sua Excellentia eiusque comitiva purget quo nitidius, fenestras lavet, pavimentum cellarum hac nocte statim lavari curet, parietes a telis araneis detergi, ambitus quam sollicitissime scopari, latrinamque scopari et lavari: sic culinam, sic refectorium, atque etiam istud lavari: arcam ante conventum a sordibus, et sentibus, quibuscumque ex illa obstaculis remotis, mundissimam reddi; credo namque suam Excellentiam conventum in discessu copiose remuneraturam. Sed non minor habeatur cura nitoris ecclesiae et chori. Denique nihil sit in conventu tam ingratum ineptumque, quod oculos suae Excellentiae affendere queat. Et valeat cum etc.

/Essekini, 4. Septembris 1789/.

(*Epistolae... intra, II. 655*)

¹⁷ Od 1766. do 1788. kaločki je nadbiskup Adam Patačić.

Pavišević 9. rujna 1789. odbija Tadijanovićevo nastojanje da se oslobodi službe gvardijana samostana u Đakovu.

P. Blasio Tadioanovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini responsoria, guardianatum abdicare posse neminem sanum et viribus consistentem, nisi forte ex gravioribus aliis momentis adductis.

Ita est, conventum Diakovariensem a Sua Maiestate confirmatum esse, et mihi intimatum est: sed, quamdiu? Deus scit. Hoc ita constituto.

Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda nititur officium guardinale abdicare: at res haec difficilis est et molesta. Nullus enim /: Decreto Regio :/ vel non suscipere, vel abdicare guardinatum potest, nisi qui vel dura et continua infirmitate sit pressus, vel ea senectute gravatus, ut hoc officium ferre nullatenus possit. Quod si Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda potius capellanum agere percupit, quam Guardianum, hoc eo recidit, ut se palam ac manifeste demonstret, nec infirmitate pressum, nec extrema senectute gravatum.

Ego autem cuperem, ut Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda continuaret cursum suum cum patientia, sicut illum suscepit sine reluctantia, quo finito agat, prout in viribus et Domino iudicaverit. Quod si meo huic concilio stare nequeat, exponat causas et motiva, sed omnino gravia, ob quae suum continuare officium nequeat, tuncque ego substernam haec Excelso Concilio et orabo pro absoluteione ab officio Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda /: si illud motiva a Pat(erni)te Ad(mo)dum R(evere)nda proposita suscipere voluerit :/ atque pro electione alterius instabo, quod donec fiat, medius etiam annus forte elabetur.¹⁸

/Essekini, 9. Septembris 1789).

(Epistolae... intra, II, 656).

Pavišević 29. listopada 1789. stavlja u zadatak Tadijanoviću da kolima đakovačkog samostana preveze u Cernik Peregrina Prema i prihvaća razloge zbog kojih se Tadijanović odriče službe gvardijana.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini committitur expeditio Fr. Peregrini usque Cernikinum curru conventuali; et, ut motiva scripto exhibeat resignationis officii svadetur.

¹⁸ Ugarsko kraljevsko namjesničko vijeće je 30. studenog 1784. donijelo uredbu da samostanski starješinu ubuduće biraju članovi samostana; provincijal ga samo potvrđuje. Upravni mandat gvardijanu traje tri godine. Ista je uredba određivala da se izbor obavlja u posljednja tri dana građanske godine. Tadijanovićev se izbor nije zbio u to vrijeme jer je njegov prethodnik u službi još 3. veljače 1788. (*Epistolae... intra, II, 363³*).

Quo pacto F(ratrem) Nicolaum Schenk, qui ad eam familiam a me pro coquo disponitur, huius guardianus conventu per Provinciam solvendo illuc promovet, ita Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda satagat velim F(ratrem) Peregrinum Prem curru conventus sui Cernikinum pariter promovere, ceteroquin currus alter fortassis difficulter inveniretur, ac nonnisi valde alto pretio solvendus.

Quia vero Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda bis a me scripto petiit, et ore, dum fuisset Diakovarini, commeminerit, a suo officio apsolutionem, ideo percepta hac, et adpositis scripto motivis quae habuerit gravioribus, quod nempe senio prematur, quod Provincialis munere functus viribus esset fractus, quod bello septenni Prussico servente sese sponte in captivitatem dederat ad servitium captorum multorum millium fidelium, ibique squalore, angores, et molestias sit plures perpessus, ex quibus et aliis hactenus laboribus, fatigiis, et molestiis superatis, sibi vires notabiliter imminutas sentit, mihi ea referat, tuncque ego apud Excelsum Consilium Regium sum solliciturus novam electionem. Qui sacrum adventuale ieiunium salutare precatus, maneo in osculo sancto.¹⁹

/Esekini, 29. Octobris 1789/.

(*Epistolae.. intra, II, 667*).

20.

Pavišević 22. studenog 1789. moli Tadijanovića da s poštovanjem ugosti generalnog vikara kaločke nadbiskupije Martina Takača i njegovog tajnika.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini, ut digne suscipiat hospites vicarium generalem Colocensem, eiusque actuarium.

Reverendissimus D(ominus) Martinus Takáts Vicarius Generalis Archiepiscopi Colocensis consignaturus hanc, proque complendis negotiis illuc a suo Archiepiscopo, quod hic infirmitate praepeditus non poterat, delegatus, cupit non minus in nostro conventu hospitari, cum suo actuario D. Johanne Lukcih parrocho Sukosdinensi, quos cum honore suscipi, quibusque iuxta possibile serviri plurimum commendo, et maneo salute missa.

/Essekini, 22. Novembris 1789/.

(*Epistolae... intra, II, 674*).

21.

Tadijanoviću 24. prosinca 1789. prenosi Pavišević obavijest o prihvaćenoj zahvali na službi đakovačkog gvardijana i određuje izbor Tadijanovićevog nasljednika.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et guardiano Diakovarini mittitur adclusa ad P. Philipum Matkovich littera, ut si is non amplius vicarius foret, talis creatur quiscum-

19 U ovom pismu Pavišević spominje općepoznate podatke iz Tadijanovićeve biografije. U pismu njegovom nasljedniku, a bio mu je i prethodnik, u službi samostanskog starješine u Đakovu Mateju Bariću Pavišević ističe da je Tadijanović kao đakovački gvardijan redovito davao svoju godišnju mirovinu samostanu te da je vjerno obavljao svoje dužnosti, čak je odlazio na pastoralnu službu u okolna naselja (*Ibidem, 751³*).

que, cui ipsa tradenda erit littera, et ad tenorem illius novi guardiani electio celebranda.

Resignationem officii guardianalis, quam Pa(terni)tas Ad(mo)dum Re(vere)nda apud me deposuit, egoque Excelso Consilio repraesentavi, hoc acceptavit. permisitque novam electionem fieri, quod ipsum P(atri) Vicario in littera hicce adclusa insinuo, iubeque eandem coram familia publicari, et electionem quamprimum celebrari.

Quod si P(ater) Philippus Matkovich non iam Vicarius esset, sed capellanus /: prout quidam indidem (?) memoriae prodidit :/ verum a Pa(terni)tate Ad(mo)dum R(evere)nda super hoc nihil hactenus legitime :/ tunc Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda eligat pro hac actione quemcumque bene sibi et familiae visum cui hanc eandem P(atri) Philippo Matkovich inscriptam tradet, illeque aperiet, et exequetur, prout in illa a me mandatur.²⁰ Et valeat bene in novo anno.

/Essekini, 24. Decembris 1789/.

(*Epistolae... intra, II, 678, 679*).

22.

Pavišević 29. srpnja 1790. moli Tadijanovića da prihvati dužnost odgojitelja novaka.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali de familia Diakovarini, ut velit suscipere officium Movitorum Magistri, et Sarengradini quidem aut Velicae, ubi nempe suae sanitati conslitive fore iudicaverit.

Quia facultas data esset mihi suscipiendi ad religionem candidatos,²¹ eosque ad novitiatum subito mittendi, precor ideo Pat(erni)tatem Ad(mo)dum R(evere)ndam /: in tam notabili iam sacerdotum, ac praesertim aptorum id generis defectu :/ quatenus vellet suscipere officium magisterii ad primum hoc saltem.. tempus, donec provideatur de altero, quod et Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(evere)nda pro moderna circumstantia sit unicus in Provinici pro hoc officio quoad omnia habilis, et potius velit in conventu referre Mariam quam Martham.²²

Iudicio autem permitto suo, ut defigam novitiatum vel Sarengradini vel Velicae, quem nempe locum sibi salubriorem censuerit. Super quo dum ocyorem et propensam expec- to resolutionem, maneo etc.

/Budae, 29. Julii 1790/.

(*Epistolae... intra, II, 720.*)

²⁰ Izboru gvardijana predsjedao je samostanski vikar, a vikara bi imenovao gvardijan po osobnom izboru.

²¹ Provincijal Hrvatsko-primorske provincije sv. Križa sa sjedištem u Karlovcu dobio je tek 5. kolovoza 1791. dopuštenje da prima kanididate u novicijat (usp. F. E. HOŠKO: *Hrvatsko-primorska franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće*, Kačić, 7(1975.), 80).

²² Pavišević je istu dužnost magistra novaka ponudio Lovri Kozaroviću, ali je on nije prihvatio (*Epistolae... intra, II, 721³*). I na drugom mjestu (*Epistolae... extra, 481, 482.*) Pavišević ističe Tadijanovićevu spremnost na kontemplaciju (amor orationis et solitudinis).

Pavišević 22. listopada 1790. proglašava Tadijanovića odgojiteljem novaka i premješta ga u samostan u Velikoj.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali Diakovarini mittuntur Patentes, quibus ille Magister Novitiorum Velicae constituitur, atque vigore earumdem in eo conventu de familia collocatur.

Quas Pat(ernita)ti V(est)rae Ad(mo)dum R(everen)dae Magistro Novitiorum Patentes mitto, earum quoque vigore conferet Velicam de familia ut primum guardianus Velicensis miserit rhedam, quam una cum concionatore se hic existens missurum promisit hebdomade insequente. Quo interea tempore Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(everen)da se praeparet pro via hasque ipsas Patentes non prius publicabit, quam ipso die induitionis candidatorum, quem tamen praefigere non possum prius, quam hi advenerint, quia eorum aliqui ex partibus longiquis sunt venturi: praefigam nihilominus ipsum certum, dum hi aderunt.

Regulas etiam pro educatione Novitiorum interea concinnabo, quas Pat(ernita)ti Ad(mo)dum R(everen)dae de tempore missurus sum, pro praevia earumdem notitia. Ac denique

Meminerit in discessu a P. Guardiano Diakovariensi expetere Directorium Officii Divini pro anno sequenti 1791, quia inter missa iam ad reliquos, et Pat(ernita)tis Ad(mo)dum R(everen)dae suum ad eumdem iam misi. Qui etc.

/Essekini, 22. Octobris 1790/.

(*Epistolae... intra. II, 745*)

Pavišević 22. listopada 1790. šalje Tadijanoviću službeni spis kojim ga imenuje učiteljem (odgojiteljem) novaka, tj. franjevačkih pripravnika.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali Novitiorum Magistro Velicae instituto.

Fr. Joseph etc. (sc. Pavissevich, Minister Provincialis...).

Dilecto mihi plurimum etc. (sc. Blasio Tadianovich...).

Ministerialis mei muneris ratio exigit, ut quum totius Provinciae meis partibus creditae curam sedulam habeo, quo illa in candore Regularis Observantiae conservetur, ipsique Religiosi Deo et proximo fideliter alacriterque deserviant, tum vel maxime curandum est mihi, ut adolescentes, qui vocati a Deo nundum deserunt, adque religionem petunt et suscipiuntur, in Novitiatu sic excolantur in virtutibus, sicque erudiantur in contemnendis mundi vanitatibus, ut discant perfecte mundo mori, et vivere in religione Deo et Christo, in simplicitate vitae et innocentia cordis. Te igitur, de cuius vitae probitate, amore orationis et solitudinis, caritate religiosae iuventutis educandae sum certus et persuasissimus, hisce patentibus litteris Magistrum Novitiorum in conventu nostro S. Augustini Confessoris et Ecclesiae Doctoris Velicae postliminio restitutum eligo et denomino, sicque electum et denominatum confirmo, adhortans omnes dicti conventus

Religiosos, ut Te pro tali agnoscant et revereantur, ipsique novitii Tibi in omnibus, quae Tui magisterii sunt, obediant, atque a Tuo nutu et discretione, velut filii a patre, ducantur et pendeant. Vale. Tuis mei in precibus iugiter memor.

/Essekini, 22. Octobris 1790/.

(*Epistolae.. extra*, 481, 482).

25.

Pavišević 23. prosinca 1790. daje ovlast Tadijanoviću da obuče redovničko odijelo prvom novaku i tako obnovi novicijat u Velikoj.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali Velicae, ut Andream candidatum, qui hanc deferet, statim ac venerit, habitu religionis vestiat: diem induitionis inscribat, et P(atri) Provinciali renuntiet; Breviarium ipsi, alias, quae ipsi defuerint, minutias conventus administret.

Candidatus hicce nomine Andreas Szambokrety ut primum illuc adpulerit, primo die Dominico, vel festo de praecepto statim post missam solemnem, ex manibus Pat(erni)ta)tis V(estr)ae Ad(mo)dum R(evere)ndae /: cui quod hanc actionem meas vices committo :/ ad paraescriptum Ordinis, religionis nostrae habitum sumat, imponatque ei nomen S. Aniani, cuius 25. Aprilis in martyrologio Romano occurrit dies.²³

Dies, hora, mensis, annus induitionis in libro, ad hoc specialiter praeparato, inscribatur, mihique statim renuntiatur, quando et quomodo induitio haec peracta sit: item, litterae Baptismales, et Attestata Studiorum ab eo accipiantur, et diligenter custodiantur.

Breviarium, Diurnale, et Officia Sanctorum novissima defuncti P. Fabiani Verbanovich ei praebeantur, lectus pariter ei administretur iuxta illius statum, et nostram sanctam paupertatem, atque aliae, si forte his caruerit, minutiae, ut crepidae, tibialia, in aestate sandalia etc quae etiam R(everendo) P(atri) Guardiano communicare velit, pro horum omnium effectu.

Regulas porro observantia Novitiorum a me concinnatas, proxime missurus sum. Qui etc.

/Essekini, 23. Decembris 1790/.

(*Epistolae... intra*, II, 766)

26.

Pavišević 25. prosinca 1790. dostavlja Tadijanoviću uz pismo pravila kojih se valja pridržavati u organiziranju života i rada u prvoj godini franjevačkog života, tzv. novicijatu; u pismu obrazlaže njihov nastanak.

Eidem (sc. P. Blasio Tadianovich) mittuntur Regulae pro educatione Novitiorum tam Clericorum, quam Laicorum, quarumdam moderatione facta pro exigentia moderno-

²³ Očekivao je Pavišević da će se u Velikoj okupiti pet ili šest kandidata za franjevački život; dvojicu je kandidata očekivao iz Vukovara (*Epistolae... intra*, II, 720–722.).

rum temporum, et conservatione ipsorum Novitorum. Declaratur idem, Andreae Candidato vestimenta, quae ei defuerint, suppeditanda esse a conventu vetera.

Velut promiseram nudius tertius, en Regulas, ut dicam antiquas, a me dumtaxat collectas, qdque ordinem positas, quomodo nempe novitii primo eorum probationis anno sint educandi, hodie mitto. Immutavi aliqua, cum pro modo, ob paucitatem et ipsorum Novitiorum, et defectum familiae choralis in conventu, ea fieri observarique nequeant, quae aliquando magno zelo, et copioso ad chorum concurrentium clericorum et sacerdotum numero digna Dei laudibus observabantur fiebantque. Quae reliqua sunt, puto me sic moderatum esse, ut et sanitati novellorum in Religione hominum prospicere voluerim, et eorumdem, si in illa pemaneant, diuturniori vitae.

Quod autem in illa de 23 huiusce Pat(ernita)ti Ad(mo)dum R(everen)dae scripsi, ut nempe administrentur Andreae Szamokrety Candidato indumenta minora, si ea non habuerit, intelligo haec administranda esse a conventu, non quidem nova, sed sufficient vetera, dummodo sint usualia.²⁴

/Essekini, 25. Decembris 1790/.

(*Epistolae... intra*. II, 766, 767)

27.

Pavišević 25. veljače 1791. izvještava Tadijanovića o promjenama osoblja u veličkom samostanu.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Novitorum Magistro Velicae responsoria, P(atrem) guardianum instituisse pro amotione F(ratris) Josephi; pro fratre rotario instandum in capitulo apud novum Provincialem, fratrem vero Chirurgum habendum in spe.

R. P. Franciscus Jossich guardianus mihi bis ac etiam ter supplex fuit, ut F(ratrem) Josephum Müller laicum professum ex ea familia removerem, sicque illi Conventui conversis fratribus gravato prospicerem. Scribo tamen R(everendo) P(atri) guardiano Cernekinensi, ut memor senectutis dicti Fratris eos illi labores adsignet, quos ipse iuxta senium et adfectiones suas poterit perficere. Quod si gravatus interea fuerit vel laboribus, vel morbis, petat in capitulo alium conventum. Atque in eodem capitulo petat a novo Provinciali Conventus Velicensis Fratrem opificio rotarium, qui interea in spe sit obtinendi alterius Fratris artis chirurgicae periti. Curabo autem, cum Essekinum rediero, ut Spectabilis Dominus Officii Regii Salis Praefectus commonefaciat Officium Camerale Kutievene pensionis pro Pat(ernita)te Ad(mo)dum R(everen)da illi Conventui dependendae. Porro hanc meam coram ipso P(atre) guardiano, et P(atre) Francisco Rogoxich Pat(erni)tas Ad(mo)dum R(everen)da perleget et Valeat etc.

/Mohacsini, 25. Februarii 1791/.

(*Epistolae... intra*, II, 782)

²⁴ Pavišević je ovom pismu pridodao *Regulae pro observantia clericis in conventu S. Augustini Conf(essoris) et Eccl(esiae) Doct(oris) Velicae*, navedene ovdje u prilogu.

Pavišević 31. svibnja 1791. priopćuje Tadijanoviću svoju odluku o otpuštanju iz franjevačkog reda novaka Aniana Zsambokrétlya.

P. Blasio Tadianovich Exprovinciali et Novitiorum Magistro Velicae responsoria, F(ratrem) Anianum non amplius admittendum ad Religionem.

Fr(ater) Anianus Zsambokrétly Religionem intrans reliquit domum, et fratres et sorores: non potuit igitur ad eos respicere, atque ad fratris evocationem exire ex Novitiatu, et ex Religiosa veste: nam nemo mittens manum ad aratrum, et respiciens retro, apertus est regno Dei. Quia igitur bis intravit, et bis ex Religione exivit, non meretur tertia vice admitti: nam prima vice iustam non habuit exeundi causam, secunda vice hac nullam habuit necessitatem, ergo inconstans est, et qui etiam post professionem, si eam faceret, ex hoc vitio Religioni et Provinciae faceretur negotium. Accedit, quod vota illius prima /: in quo erratum est non mediocriter :/ 9 huiusce, sicut debuissent absoluta; non fuerit collecto.²⁵ Atque haec mea est declaratio, qui – etc.

/Essekini, 31. Maii 1791/.

(*Epistolae... intra*, II, 803, 804)

Pavišević 10. lipnja 1791. traži savjet od Tadijanovića i ostalih bivših provincijala u pitanju ujedinjenja Bugarske franjevačke provincije s Provincijom sv. Ivana Kapistranskoga.

P(atribus) Exprovincialibus Johanni Velikanovich Valkovarini, Ladislao Spaich Budae, Blasio Tadianovich Velicae et Josepho Jakosics Budae scriptum pro consilio, utrum Provinciae Bulgariae, petenti uniri cum nostra, deferendum sit, vel non?

A(dmodum) R(everendus) P(ater) Gabriel Zebra Vicarius Provincialis Provinciae Observantis Immaculatae Conceptionis Bulgariae Valachiaeque in littera, quam Albo-Carolina in Transylvania 24. Maii ad me dedit, suum plurimorumque suae Provinciae patrum exponit desiderium et votum unionis suae Provinciae cum nostra, qua praemissa insinuatione, si spes ex parte nostra favorabilis adfulgeat, ait ex parte illorum sequuturam debita in forma devotissimam petitionem Qua propter

Cum in re hac gravi ego ex parte mea nec determinare quid possim, neque velim, non existente Definitorio²⁶, putavi me e re facturum, si requiram consilio et sensa a quatuor Exprovincialibus, quos Provincia nostra, raro nunc ceterarum Provinciarum exemplo, ex singulari Dei beneficio, habere se gaudet. Hinc est, quod Pat(erni)tati V(es)trae Ad(mo)dum R(everen)dae committam, et vehementer commendem /: commisso hoc eo-

25 Riječ je o glasanju samostanske zajednice, u jozefinističko vrijeme samo svećenika, o prikladnosti kandidata za franjevački život.

26 Ugarsko je kraljevsko namjesničko vijeće 30. studenog 1784. odredilo da provincijal upravlja samostalno provincijom, bez definitora, tj. članova upravnog vijeća.

dem negotio, atque sub eodem tenore tribus reliquis Exprovincialibus, expeditisque ad eos hoc eodem cursore litteris :/ ut super hoc postulato penset ruminetque, suamque depromat opinionem, quomodo nimirum quidve mihi respondendum sit P(atri) Vicario Pro(vincia)li Bulgariae.

Notum est autem, quod Provincia Bulgariae cum Provincia nostra, tunc Bosnae Argentinae nuncupata fuerit una, seque Anno 1676 ab hoc diviserit, iterumque anno 1703 huic petiverit uniri, sed, in Congregatione Patrum Vizovacii in Dalmatia celebrata 27 Maii eodem anno, negativam retulit, nulla prorsus *expressa ratione*, nullo *inserito motivo*, sive in Chronologia Provinciae,²⁷ sub titulo: *Ramus viridantis olivae* pag. 100. et 101, sive in Protocolo Provinciae manuscripto Tomo primo, ubi in eadem Congregatione, inter Constituta quindecim, constituto secundo nude inscriptum est, ut sequitur: *Juxta instantias Patrum Provinciae Bulgariae pro incorporatione seu unione cum hac nostra Bosnensi, per vota secreta, et etiam in voce omnimode excluduntur.*

Dicitur hoc constituto, *per vota secreta*: verum ex his neque innotuit, neque ideo litteris consignari potuit ratio exclusionis eorum ab unione cum Provincia Bosnae Argentinae. Dicitur quoque, *et etiam in voce omnimode excluduntur*. Sed quae motiva *in voce* dixerint Patres Provinciae, non extat litteris consignatum: ut adeo ipsorum petitio unionis exaudita non fuerit, sed non relatis in adversaria motivis et causis, cur sit reiecta.

Causas igitur et motiva ipsorum unionis nobiscum, vel reiectionis, mihi communicari plurimum commendo, cumque optima valetudine perfrui cupio, maneo etc.²⁸

/Essekini, 10. Junii 1791/.

(*Epsistolae... intra II, 805–807*)

PRILOG

REGULAE PRO OBSERVANTIA NOVITIIS CLERICIS IN CONVENTU S. AUGUSTINI CONF(ESSORIS) ET ECCL(ESIAE) DOCT(ORIS) VELICAE

Caput Primum – *De officio Divino, Meditatione, et aliis quibusdam Devotionalibus per diem faciendis*

1 Satius erit, et Instituta Ecclesiae adcommodatius, Matutinum cum Laudibus dicere mane ante primam Missam, quam pridie post Completorium; et si non adsint plures, vel adisse non possint, dicat Magister Novitorum cum Novitio etiam uno, si non fue-

27 Autor te provincijske kronike jest Emerik Pavić (1716–1780), pisac enciklopedijskog znanja i zanimanja (usp. F. E. HOŠKO: *Topohistoriografsko djelo Emerika Pavića kao izvor za hrvatsku crkvenu i kulturnu povijest*, Kačić, 8(1977.), 71–81).

28 Do ujedinjenja Provincije sv. Ivana Kapistranskoga i Bugarsko-vlaške provincije došlo je tek 17. prosinca 1851. odlukom Kongregacije za biskupe i redovnike. No provincijski je kapitul 1763. to ujedinjenje raskinuo.

rint plures. Cum autem Novitii fuerint plures, oportet ut festis sollemnibus Domini Sabaoth, et festis B. M. Virginis de praecepto Matutinum in media nocte dicatur.²⁹

2 Sub prima Missa fiat meditatio prima: post Meditationem hanc dicantur Horae Canonicae. Sub Prima semper legatur Martyrologium clara voce, et diebus Dominicis, ac festis per annum cantetur. Post Horas Canonicas dicatur Responsorium *Si quaeris* ad S. Antonium de Padua, et quotiescumque adesse contigerit in Choro plures, etiam cantetur.

3 Tertio quadrante pro hora decima, dato Campana in turri signo, itur ad Chorum, et dicuntur Litaniae omnium Sanctorum, post quas Meditatio secunda. Finita Missa diebus disciplinae dicitur *Libera* pro Benefactoribus defunctis, et quando adfuerint plures in choro, etiam cantatur.

4 Hora post meridiem, quae est in Conventu recepta vel quam Guardianus cum dignioribus suae familiae sacerdotibus iudicaverit opportuniorem, dato signo campana in turri, dicantur Vesperae cum Completorio, et Litanis Lauretanis, fiatque post has meditatio tertia.

Caput Secundum – *De Officio Parvo Beatæ Mariae Virginis*

Officium Parvum B.M.V. dicatur in Choro singulis sabbatis per annum, sufficit.

Caput Tertium – *De Officio Defunctorum*

Officium defunctorum pro Fratibus Provinciae defunctis, ac pro Benefactoribus, et Parentibus nostris semper est in Choro dicendum, et numquam intermittendum.

Caput Quartum – *De Sacramento Poenitentiae frequentando*

Omnibus festis sollemnibus Domini Sabaoth, festis B.M.V. de praecepto, et festis Sanctorum nostri Ordinis, quibus est Indulgentia plenaria adnexa, Clerici Novitii, et Fratres Laici confiteantur, et communicent simul sub missa aliqua privata, quae Concionem, vel Missam cantatam praecesserit; haecque confessio et communio singulis diebus sabbati post alia officia per Hebdomadam publicata, pariter publicabitur die vel diebus specificatis.

Caput Quintum – *De disciplina et lectione in conventu et Refectorio*

1 Si fuerit Novitius, et non fuerint ad minus duo, vel plures /: inter hos duos vel plures etiam Laici Novitti, si fuerint, intelliguntur :/ iens ad Refectorium pro prandio et coena, atque ex illo revertens non recitabit Psalmum *Miserere*, bene vero procedet Caputio adposito, depressis ad terram oculis, et manibus intra manicas compositis.

2 Si sacerdos illi obviam u fuerit de mane, et quocumque diei tempore, deposito caputio profundam ei faciet inclinationem, et dicet: *Benedicite Pater Reverende*: sin fuerit Laicus professus, inclinationem ei faciet mediocrem.

²⁹ Umanjena strogost ovih Paviševićevih *Pravila* u odnosu na prethodne uredbe o odgoju novaka u franjevačkom redu već se uočava u ovoj uredbi (usp. F. E. HOŠKO *Odgoj franjevaca provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove, Dobri Pastir*, 26(1976), sv. 1–2, 191–229).

3 Refectorium ingressus osculabitur terram, et statim se eriget, stabitque caputio deposito; diebus vero disciplinae manebit genuflexus caputio adposito, donec a superiore datum fuerit signum, ut perelegat defunctos fratres.

4 Quotidie ex cathedra sacram Scripturam stans leget per pausas, tres nempe vel quatuor versus continuo, et postea aliquantum subsistet: deinde post pausam non longam, iterum totidem leget, atque iterum pausabit, donec videlicet a superiore non fuerit dispensatus.

Lectio Sacrae scripturae semper subiunget Martyrologium Ordinis, quod tantum perleget.

Diebus Lunae cantabit per duas tresve pausas Sacram Scripturam et reliquum capitis tantum leget ut supra.

Diebus Mercurii cantabit Martyrologium Ordinis.

Diebus Veneris, non omnibus quatuor per mensem, sed tantum duobus, leget in coena in meridie Regulam, et in refectiuncula ad noctem leget testamentum S(ancti) Pa(atris) Francisci.

Si fuerint plures Novitii, post lectionem Sacrae Scripturae legent libros in Provincia usitatos, Theologiam videlicet Moralem et P. Didacum Stella de contentu vanitatum mundi.³⁰

5 Tecto manducabunt capite per semestre hybernum, nempe a 1 Novembris usque ad ultimam Aprilis, exceptis diebus festis, et quando rationabiliter visum fuerit superiori locali dispensare in hoc: reliquo medio et calidiore anni tempore manducabunt aperto capite, exceptis diebus Veneris, quibus attracta caputia debebunt habere.

6 Omni hebdomada uno die disciplinae facient disciplinam, et fatebuntur culpam. Nempe prima hebdomada die Veneris, secunda hebdomada die Mercurii, tertia hebdomada die Veneris, quarta hebdomada die Lunae, atque ita porro reliquis anni hebdomadis.

7 Si numerus creverit novitiorum, omni hebdomadae semel aliquo disciplinae die cum *Miserere* ex Refectorio procedant ad ecclesiam, ibique gratiarum actionem post mensam, iuxta consuetudinem Provinciae, perficiant.

Caput Sextum – *De vitanda conversatione*

1 Juxta veterem sanctamque Provinciae consuetudinem, neque ad Novitiorum cellas quis ingrediatur, nisi magister Novitiorum, neque Novitii ad cuiuscumque professi cellam, nisi comite et praesente magistro, ingredi audeant.

2 Cum secularibus, sine magistro praesente, iis loqui non liceat; et cum sequioris sexus personis /: exceptis solis cognatis, et magistro semper praesente, et attendente ad verba :/ numquam vel convenire, vel loqui permittantur.

30 Po ovoj Paviševićevoj odredbi nije jasno da li on dopušta da novaci čitaju i hrvatski prijevod Steline knjige što ga je priredio franjevac Mihajlo Radnić (1636–1707) pod nazivom *Pogrđenje ispraznosti* (Rim, 1683.).

3 Pro haurienda aqua, vel alia quacumque re, ad inferiores praesertim ambitus transferenda, si fuerint plures, vel etiam duo novitii, semper pergant duo, et numquam unus. Si autem contigerit unicum esse novitium, hic quidem pro necessariis permittatur solus descendere, sed vigili sui magistri oculo et attentione comite.

Caput Septimum – *De studio*

1 Novitii educari debent in plena, quantum fieri potest, cognitione Regulae status, quem ingressi sunt, ideo Clericis haec latine, et Laicis suo cuiuslibet idiomate erit explicanda, ne aliquando se excusare possint, non audivisse Regulae expositionem declarationemque.

2 Doceri debent cantum necessarium, et Rubricas Brevirarii.

3 Debent Speculum disciplinae S(ancti) Bonaventurae ad novitios habere perspectum, ut ex eo discant, quali humilitate, comitate, honestate et modestia conversari eos oporteat in Religione, et coram mundo.³¹

4 Instruendi sunt etiam in Ritibus et Caeremoniis, quae ad Officium Divinum in choro rite obeundum pertinent, quaeque ad adsistendum Missae privatae, et etiam cantatae spectant. Item, in sacris Ecclesiae Caeremoniis annuis, ut benedictione aquae Epiphani-ticae, benedictione candelarum in festo Purificationis, cienerum primo die Quadraoesiamae, Palmarum Dominica eadem, ac praesertim in Caeremoniis maioris Hebdomadae.

5 In linguis quoque instrui debent, ut Illyri nempe discant Germanicam, et si fieri possit etiam Hungaricam; Hungari vero et Germani dicant Illyricam. Ideo est

6 Sic iis Magister eorum distribuere debet diem in tempora, ut, Divinis in choro absolutis, nullum reliquum habeant vacuum, et otio favens /: excepta media hora post prandium, quae erit libera :/ semperque habeant adsignatum ex superadictis aliquod, circa quod se occupent, quando videlicet non fuerint cum magistro in schola, vel in conferentia.

Caput Octavum – *De laboritio*

1 Clerici, atque etiam Laici Novitii, si fuerint plures, in hyeme semel, in aestate bis per hebdomadam scopent conventum. Si vero fuerint Novitii pauci, adsignetur ipsis scopatio rationabilis, et alii in conventu servientes scopent reliqua.

2 Scopare refectorium, purgare cultros; sternere mensas, et etiam ad easdem ministrare familiae manducanti, neutiquam novitiis imponi poterit, donec ad eum non creverint numerum, ut binis ea officia peragentibus una hebdomada, alii binis possint succedere alia hebdomada, atque ita porro per plura paria: alias imponeretur onus doctus solum, si plures non existent, hocque portarent illi soli et semper, quod foret rationabile.

31 Poznavaoci sv. Bonaventure danas taj spis pripisuju Bonaventurinom učeniku i tajniku Bernardu od Besse (usp. A. MATANIĆ: *Avviamento allo studio storico e sistematico della spiritualità francescana*, Grottaferrata, 1964.).

Potest nihilominus etiam unus ad huiusmodi adplicari officia, sed subinde tantum pro ipsius nempe exercitio, et assvetudine ad dura ab ungvinculis Religionis; aut quando deessent alii, vel ad alios interim a guardiano fuissent adpliciti labores.

3 Forenes vero labores novitiis numquam imponantur, ut caedere in silvis ligna, purgare alveum decurrentium ex montibus aquarum a lapidibus, colligere foenum, et domi vero ferre in humeris ligna ex area in conventum, calefacere fornaces, servire ad mensam, si haec sit extra refectorium, et sequioris sexus aderunt personae, etc.

4 Bene vero ad laborandum in horto domestico possunt et debent subinde adplicari novitii, ut et horticulturam discant, et per moderatum motum corpus vigorem accipiat.

5 Si contigerit aliquando, ut novitius sive clericus sive laicus, vel etiam plures, extra conventum esse debeant per diem, vel recreationis, vel alicuius laboris, qui pertinet ad honestatem, causa, idque semper in societate sui magistri, oportet nihilominus eodem die cum vel eos redire ad conventum ita ut numquam, et nullo sub praetectu extra conventum noctem agere possint toto durante novitiatus anno.

Caput Nonum – *De cellis*

1 In cella una /: cum hae per totum conventum sint parvae :/ non plures duobus novitiis habitent; et si diversarum nationum hi fuerint, semper duo duarum nationum collocentur simul.

2 Cellam quique suam quotidie scopent, parietes, mensulam, et fenestras purgent et detergant.

3 Sine manifesta necessitate, magistro probata, ipsi novitii non audeant ex sua cella ad cellas reliquorum novitiorum ire; et de die quidem raro, de nocte autem numquam.

4 Praefigenda est certa a magistro hora, qua et surgere mane debeant, et ad nocetem extincto lumine ad quietem se componere.

5 Cum caputiis /: quae ipsis ec communitate conventus debent dari vetera /: cum chorda et tunica dormire semper debent et teneantur.

6 Cellas per hyemem habeant calefactas.

Caput Decimum – *De Tonsura*

1 Tondeantur more et temporibus in Provincia pro novitiis consuetis.

2 Tabeant cultros rasorios, et discant semtipsos, et inter se radere.

Caput Undecimum – *De Victu*

Victum habeant, quemadmodum hactenus in conventibus novitiatum iis praebebatur, ut nempe in prandio obtineat quilibet in separatis scutellis tres cibos, et ad noctem

32 Vjerojatno ova uredba znači da su i braća laici trebali učiti njemački jezik.

duos, utraque vice cum sextario vini. Victus hic tamen possibilitati conventus, et discretioni P(atris) gvardiani committitur.

Caput Duodecimum – *De Vestitu*

Novitii induant tibialia, et crepidas per hyemem; per aestatem autem sandalia.

Caput Decimum tertium – *De Laicis Novitiis*

1 Quaecumque et quomodocumque dicta sunt de Clericis, dicta etiam et intellecta sunt de Laicis Novitiis, ut et hi nempe semper ad chorum veniant, quando et Clerici iverint; neque prius iis exeant, quam exiverint isti. Excipe caput *de Stuiis*, quae ad ipsos non spectant, quo tempore aliis adsignandis honestis laboribus occupentur, ne otio detur locus.

2 In choro semper ad latera post Clericos capient locum, hisque psallentibus, vel cantantibus orabunt illi ex Rosario, vel ex libello aliquo precatorio, modo stantes modo genuflexi, prout ipsis nempe, quamdiu Officium Divinum duraverit, fuerit visum; sed dum et quamdiu totus chorus sedet, vel flectit, et ipsi sedentes, vel genuflexi manere debebunt.

3 Si fuerit unus, post perlectum punctum meditationis latine, perlegat ipse sibi secreto punctum meditationis germanice;³² si vero fuerint plura, perlegat unus pro omnibus clara voce.

4 Singulis mensibus semel, uno nempe die Veneris, quando latine non fuerit legenda, legatur germanice Regula sub refectioe meridiana, et ad noctem Testamentum.

/Essekini 25. Decembris 1790/.

(*Epistolae ... intra*, II, 767–773).

RÉSUMÉ

Les écrivains croates Joseph Pavišević (1734–1803) et Blaise Tadijanović (1728–1797) faisaient partie de la même province franciscaine de Saint Jean de Capistran. On possède de vingt-neuf lettres du provincial J. Pavišević, adressées à son confrère B. Tadijanović, desquelles découlent leurs sentiments de respect mutuel et de collaboration amicale. Le contenu de ces lettres, ainsi que Les règles pour les novices, que J. Pavišević envoyait à son ami B. Tadijanović pour les transmettre aux jeunes frères de leur province, démontrent le climat et l'esprit qui régnaient dans l'Eglise croate au siècle des Lumières et du joséphinisme.